

**VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ
V BRNĚ**

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV URBANISMU

DEPARTMENT OF URBANISM

**PRÁZDNÁ VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A JEJICH POTENCIÁL
V NOVODOBÉ STRUKTUŘE EVROPSKÉHO MĚSTA**

EMPTY PUBLIC SPACES AND THEIR POTENCIAL IN
A MODERN EUROPEAN CITY STRUCTURE

TEZE DISERTAČNÍ PRÁCE
DOCTORAL THESIS SYLLABUS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Ing. arch. EVGENIIA KUZNETCOVA

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. arch. GABRIEL KOPÁČIK, Dr.

BRNO 2016

DATUM OBHAJOBY

OPONENTI

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejná prostranství, prázdná veřejná prostranství, občanský aktivizmus.

KEY WORDS

Public spaces, empty public spaces, city activism.

NÁZEV PRACOVIŠTĚ, NA KTERÉM JE ULOŽEN RUKOPIS:

Práce je k dispozici na Fakultě architektury VUT v Brně, Poříčí 5, 639 00.

© 2016 Evgeniia Kuznetcova

ISBN 80-214-

ISSN 1213-4198

OBSAH

1 Přehled současného stavu problematiky, která je předmětem dizertační práce	5
2 Analýza a formulace problémů. Cíl dizertační práce	6
3 Charakteristika zvolených metod zkoumání	7
4 Výsledky práce	8
4.1 Terminologie	8
4.2 Současný stav veřejných prostranství	10
4.3 Společensko-kulturní, politicko-ekonomické a technologické faktory proměny veřejných prostranství	11
4.4 Současný postoj k veřejným prostranstvím a způsoby jejich vytváření	13
4.5 Prázdná prostranství. Definice a typologie	16
4.6 Popis a analýza problémů a potenciálu prázdných prostranství v novodobé struktuře evropského města	20
4.7 Využití potenciálu prázdných prostranství v novodobé struktuře evropského města	21
5 Závěr	26
6 Seznam použité literatury	28
7 Curriculum vitae	29
8 Abstract	31

1 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU PROBLEMATIKY, KTERÁ JE PŘEDMĚTEM DIZERTAČNÍ PRÁCE

1.1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Veřejná prostranství procházejí během posledních několika desetiletí stálou transformací. Značný pokrok v rozvoji mobilních technologií a internetu, globalizace, migrace, kulturní transformace společenství a rozvíjející se ekonomika volného trhu zanechaly stopy v procesu formování a proměně veřejných prostranství moderního města. Motivem pro vznik této práce je snaha porozumět procesu těchto proměn veřejných prostranství: jaké jsou důvody vedoucí k jejich transformaci, jaká veřejná prostranství jsou důsledkem těchto transformací, jaký vliv mají nová prostranství na město a jaký vztah má společnost k nim – tyto a další otázky jsou předmětem výzkumu prezentovaného v této práci.

Předmětem zájmu a hlavním tématem výzkumu se stávají špatně fungující veřejná prostranství. Za účelem rozboru tohoto tématu zde byl jako kritický rámec vybrán koncept „ne-místa“ (angl. „non-place“), který zavedl Marc Augé¹, a „prázdné prostranství“ (angl. „empty space“, „placelessness“), jehož autorem je Edward Relph². Účelem této práce je také vytvořit kategorizaci veřejných „prázdných“ prostranství, která obsadila moderní města, přiřadit jim definice a nahlédnout do jejich možného potenciálu. Zkoumání tohoto tématu je důležitým zdrojem při hledání odpovědí na otázky týkající se proměny současných veřejných prostranství a analýzy způsobů revitalizace špatně fungujících prostranství.

1.2 KRITICKÝ ZHODNOCENÝ STAV POZNÁNÍ V OBLASTI TÉMATU DIZERTAČNÍ PRÁCE

Stávající stav veřejných prostranství v novodobé struktuře moderního města je dlouhodobým předmětem výzkumu jak v zahraničním, tak i v českém odborném prostředí, což je důkazem značné aktuálnosti této problematiky. Různorodost přístupů, která se odráží ve světové odborné literatuře, je odůvodněna tím, na jaké aspekty moderního městského života kladou větší důraz autoři jednotlivých výzkumů: sociální a kulturní aspekty, aspekty bezpečnosti, pohodlí městského životního prostředí, ekonomická stabilita a rozvoj města atd.

Současný stav poznání tématu ve světové odborné literatuře lze rozdělit na šest tematických okruhů: zkoumání specifických problémů veřejných prostranství, komplexní analýza problémů veřejných prostranství, kritizování současného způsobu navrhování, zkoumání aspektů obyvatelného města, teoretické a filozofické přemýšlení o problematice veřejných prostranství, popis problémů veřejných

---

¹ AUGÉ, Marc. *Non-places: An Introduction to Supermodernity*. 2nd ed. London : Verso, 2009. 99 p. ISBN 978-1844673117

² RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1

prostranství ze sociologického úhlu pohledu a popis současných trendů oživení veřejných prostranství. Současný stav poznání tématu v české odborné literatuře se omezuje jen na tři témata: zkoumání specifických problémů veřejných prostranství, teoretické přemýšlení o problematice veřejných prostranství a popis současného stavu veřejných prostranství, definice a typologie veřejných prostranství.

2 ANALÝZA A FORMULACE PROBLÉMU. CÍL DIZERTAČNÍ PRÁCE

Přehled současného stavu poznání ukazuje, že mnozí vědci aplikují komplexní přístup a zkoumají problematiku jako soubor faktorů ovlivňujících tvorbu veřejných prostranství. Nejčastější metodou, kterou při tom odborníci používají, je pozorování a popis stavu veřejných prostranství. Na základě analýzy získaných dat se tak formuje obecné „chápání“ současné situace prostranství ve městě.

Jak je vidět z předchozí analýzy stavu řešení problematiky, střetem pozornosti odborníků z různých oblastí se stávají problémy špatně fungujících nebo zanedbaných veřejných prostranství. Práce odborníků je ve výsledku častokrát spojena s jednoznačnými rozhodnutími typu správně/špatně vytvořené prostranství. Podle mého názoru by neměl být negativní stav považován pouze za překážku, nýbrž také za výzvu, v níž se bude hledat možný potenciál. V tomto vidím jednu z úloh své práce. Chtěla bych také poznamenat, že různé zdroje neobsahují jasné definování toho, čemu říkají zanedbané nebo nefungující prostranství. Proto vidím potřebu zaměřit se v rámci své práce rovněž na hledání této definice.

Podle mého názoru není dostatečně prozkoumáno formování městských společenství (zejména v českém odborném prostředí) jakožto zdroje, který by mohl pomoci v oživení špatně fungujících veřejných prostranství. Přínosem mé práce proto bude také popis a systematizace občanských intervencí ve veřejných prostranstvích v moderních městech.

2.1 VYMEZENÍ CÍLE DIZERTAČNÍ PRÁCE

S ohledem na výše uvedené sleduje tento výzkum následující cíl:

1. Na základě rozboru referenčních příkladů identifikovat možnosti revitalizace špatně fungujících veřejných prostranství (nebo jak jim říkám, prázdná veřejná prostranství – viz I. Terminologie) ve velkých českých městech (s výjimkou Prahy).

2. Záměrem této práce je přispět do odborné debaty o současných pohledech na tvorbu veřejných prostranství v moderním evropském městě s ohledem na soudobé trendy znovuoživení veřejných prostranství pomocí zapojení městského společenství. Za důležité je v rámci výzkumu považováno také hledání definice „prázdných“ veřejných prostranství a vytvoření jejich typologie, což by mělo být krokem k většímu otevření problematiky.

2.2 ÚLOHY DIZERTAČNÍ PRÁCE

Rámec vymezeného cíle vede k sedmi úlohám práce:

1. shromažďování a analýza informací o současném stavu veřejných prostranství v novodobé struktuře evropského města,
2. hledání definice prázdných veřejných prostranství a vytvoření jejich typologie,
3. popis problému vzniku a vývoje špatně fungujících veřejných prostranství,
4. popis a analýza problémů prázdných veřejných prostranství v novodobé struktuře evropského města,
5. shromažďování a analýza informací o zapojení městského společenství v procesu revitalizace prázdných veřejných prostranství, popis současných trendů,
6. identifikace metod revitalizace špatně fungujících veřejných prostranství formou zapojení městského společenství na základě analýzy současných trendů,
7. identifikace systému metod oživení špatně fungujících veřejných prostranství.

2.3 FORMULACE HYPOTÉZY DIZERTAČNÍ PRÁCE

V této práci se stanovují následující hypotézy:

- Prázdná veřejná prostranství se mohou stát platformou pro vytvoření mezilidské komunikace.
- Revitalizace špatně fungujících veřejných prostranství ve městech může probíhat formou zapojení/podpory městského společenství, které je v souladu s vlastními sociálními, kulturními a ekonomickými potřebami schopno vytvářet soběstačná a adaptivní veřejná prostranství.
- Oživení veřejných prostranství může probíhat vypracováním systému metod, které jsou zaměřeny na zapojení společnosti do procesu proměny veřejných prostranství (občanská participace).

2.4 PŘEDPOKLÁDANÉ VÝSTUPY

Předpokládaným výstupem této práce bude teoretický příspěvek, který obohatí architektonicko-urbanistický diskurs zejména o:

- vytvoření nového povědomí o současném stavu veřejných prostranství v moderním evropském městě,
- obohacení teorie urbanizmu a tvorby prostředí o faktory ovlivňující formování soudobých veřejných prostranství v moderním evropském městě,
- vytvoření nové formulace a přístupu k prázdným veřejným prostranstvím a jejich potenciálu,
- obohacení teorie urbanizmu a tvorby prostředí o nové přístupy revitalizace špatně fungujících veřejných prostranství.

3 CHARAKTERISTIKA ZVOLENÝCH METOD ZKOUMÁNÍ

Sběr a zaznamenávání dat probíhá pomocí získávání sekundárních dat – práce s odbornou literaturou, studium dokumentů a internetových zdrojů – a prostřednictvím získávání primárních dat, které se zakládá na vědeckém pozorování a měření.

Získána data se musí následně analyzovat a zpracovat, a to s využitím vědeckých metod analýzy, tříděním a klasifikací, popisem a explanací.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 TERMINOLOGIE

4.1.1 Hledání definice veřejného prostranství

V české legislativní oblasti jsou veřejná prostranství od roku 2000 právně definována v zákoně o obcích, od roku 2006 je tento pojem obsažen i ve stavebním zákoně: „Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru“³.

V českém architektonicko-urbanistickém prostředí se jako synonymum „veřejného prostranství“ používá také termín „veřejný prostor“, který zřejmě vychází z překladu anglického termínu „public space“. Na rozdíl od „veřejného prostranství“, kterýžto termín vyjadřuje hlavně prostorovou podstatu a blíží se anglickému pojmu „open space“ (česky „otevřený prostor“, „volný prostor“)⁴, tedy nezastavěný a volně přístupný prostor, termín „veřejný prostor“ se vztahuje na veškerá místa, kde se koná veřejný život (např. nákupní centrum, kavárny atd.).

Termín „public space“ je v anglicky mluvících zemích však nahrazen termínem „public realm“, což v překladu do češtiny znamená „veřejná sféra“, která je definována takto: „Veřejná sféra (prostranství) může být definována jako ta část města, kde se lidé mohou neomezeně pohybovat (alespoň během dne), setkávat, navštěvovat a užívat si prostranství. Je to místo, kde se lidé setkávají jako komunita, nikoliv pouze místo pro nezbytný pohyb“⁵. Na rozdíl od oficiální české definice tudíž její anglická analogie nevymezuje veřejná prostranství pouze jako fyzická místa, nýbrž jako prostor pro veřejnou interakci.

Samotný všem známý pojem „public space“ vychází z indoevropské jazykové rodiny, jemu příbuznými výrazy jsou francouzské „espace public“, španělské „espado publico“ a italské „spazio pubblico“, jejichž základ tvoří latinský pojem „publica spatium“. Slovo „spatium“ se používalo v latině pro označení jak otevřeného prostoru, který je předurčen pro člověka („The physical and psychological area one needs within which to live or operate“, „space occupied by or intended for a person or thing“, „a chiefly empty area or volume with set limits or boundaries“, „a gap, an empty place“⁶), tak místa, respektive místnosti („room“), v

---

³ *Zákon o obcích*. [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-03-17] Dostupné z: [http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)

⁴ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003, 144 s. ISBN 80-214-2505-9. Str.8.

⁵ *Public realm strategy* [online]. Edinburg, 2013 [cit. 2014-03-17].

Dostupné z: http://www.edinburgh.gov.uk/info/207/planning-policies/1096/public_spaces

⁶ Spatium. *WordSense.eu Dictionary* [online]. Dubai: Dirk Moosbach, 2016 [cit. 2016-02-21].

Dostupné z: <http://www.wordsense.eu/space/>

níž se konají aktivity („Space for something, or to carry out an activity“⁷). Druhá část „publica“ nebo „publicus“ má význam „lidé“ nebo „komunita“, taktéž „diváci“⁸. „Public space“ je tudíž prostorem pro komunitu, je místem, v němž se vykonává činnost, svým způsobem divadlo veřejného života.

Analogie anglického „public space“ v němčině a dalších jazycích germánské jazykové rodiny je „der öffentliche Raum“, „öffentliche rom“ (norština), „offentliga rummet“ (švédština), „öffentliche rum“ (dánština). Je vidět, že němčina i ostatní výše jmenované germánské jazyky zachovaly na rozdíl od angličtiny přímý význam veřejného prostranství jako „místnosti“ města. Avšak „öffentlich“ není spojeno s tím, pro koho je prostranství určeno (což je zřejmé u anglického pojmu), nýbrž poukazuje spíše na charakteristiku prostranství ve smyslu „otevřenosti“, „přístupnosti“ (příbuznými termíny pojmu „öffentlich“ jsou „offen, öffnen“⁹).

Shrnutí výše uvedených definicí popisuje pojem veřejného prostranství jako *všechna nezastavěná prostranství ve městě (bez ohledu na vlastnické právo k tomuto prostranství), která jsou volně přístupná každému (všem sociálním skupinám) bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání. Veřejná prostranství by měla odpovídat potřebám obyvatel, stimulovat sociální interakce mezi nimi pomocí různých typů aktivit odehrávajících se v prostranství a rovněž obyvatelům přinášet zkušenost „žít městem“ (neplést si s termínem „žít ve městě“), tedy vnímat ideu města.*

4. 1. 2 Prázdné veřejné prostranství

Prázdňm prostranstvím ve smyslu této práce se rozumí prostranství, kterému chybí veškeré charakteristiky veřejného prostranství, totiž neodpovídá potřebám obyvatel, nestimuluje sociální interakce mezi nimi a nepřináší obyvatelům zkušenost „žít městem“. Termínem prázdné veřejné prostranství se dají označit jak již zformovaná veřejná prostranství, která ale neplní svou původní funkci zcela ani částečně (jsou to například ulice a náměstí, která se proměnila v dopravní koridory a uzly, zanedbané a opuštěné parky atd.), tak i prostranství, která by měla v dnešní době potenciál stát se plnohodnotnými veřejnými prostranstvími (například proluky ve městě, opuštěné parcely bez funkce, areály bývalých továren atd.). Synonymem prázdných veřejných prostranství jsou také špatně fungující nebo zanedbaná (z fyzického nebo sociálního hlediska) veřejná prostranství.

---

⁷ Room. *WordSense.eu Dictionary* [online]. Dubai: Dirk Moosbach, 2016 [cit. 2016-02-21].

Dostupné z: <http://www.wordsense.eu/room/>

⁸ Publicus. *Translatum Dictionary* [online]. Athens: Spiros Doikas, 2008 [cit. 2016-02-21].

Dostupné z: <http://end.translatum.gr/wiki/publicus#Latin>

⁹ Offen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <https://en.wiktionary.org/wiki/offen>

4 SOUČASNÝ STAV VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

4. 2. 1 Tradiční typy veřejných prostranství – ulice, náměstí, parky, nábřeží

Současné problémy tradičních typů veřejných prostranství jsou:

a) Růst motorizace – prudký nárůst počtu automobilů ve městech mění strukturu veřejných prostranství a život obyvatel: dochází ke zhoršení kvality životního prostředí, omezení mobility a komfortu obyvatel, transportní komunikace se stává těžce překročitelnou fyzickou bariérou, vložení dopravní komunikace do organismu města má za následek narušování celistvosti přirozených městských částí. Zvyšování intenzity nekoordinované dopravy je jednou z příčin devastace sociálních a fyzických vazeb ve veřejných prostranstvích – výsady, které mají ve městě dnes auta, potlačují společenské a obytné funkce ulice a proměňují ji v monofunkční prostor bez identity. Rostoucí počet aut vyvolává tlak na využití volné městské plochy na pokrytí potřeb statické dopravy – z veřejných prostranství se stává parkoviště, které vytlačuje jiné funkce.

b) Zhoršení kvality fyzického prostředí veřejných prostranství, které spočívá v absenci estetické atraktivity prostranství, problému údržby, absenci kvalitní vybavenosti, monotónnosti vizuálního vzhledu a zániku původnosti prostranství pod množstvím reklamních billboardů.

c) Zánik sociálního života ve veřejných prostranstvích, který je vyvolán absencí různorodosti aktivit, narušením kontinuity a celistvosti prostranství, slabým napojením prostranství na existující městskou strukturu. Následkem je vznik kriminality, ztráta emocionálního vztahu obyvatel k jednotlivým prostranstvím, v nichž bydlí, absence zodpovědnosti k prostranství a odcizení se od něj.

4. 2. 2 Specifické formy veřejných prostranství

Veřejná prostranství v sídlištních areálech, v novodobých souborech rodinných domů (předměstích), v kancelářských areálech, technologických parcích, dále předprostory před administrativními a obchodními budovami – to jsou příklady nových specifických forem veřejných prostranství. Tím, že jsou uměle vytvořeny, postrádá většina z nich vztah k již stávající městské struktuře; prostranství jsou totiž izolovaná a odloučená od existujícího města. Chybí jim také individualita, rozmanitost a identita, což je častokráté výsledkem slepého „kopírování“ jednoho modelu prostranství do jiných míst a měst. Důsledkem toho je taktéž absence sociálních interakcí a komunikací mezi obyvateli v prostranstvích, absence struktury a charakteru, problém monofunkčnosti a omezený fyzický komfort.

4. 2. 3 Plochy s potenciálem veřejného prostranství

S rozvojem měst a změnou stylu života obyvatel se veřejná prostranství neustále mění. To se vztahuje jak k již stanoveným prostranstvím, tak i k takovým, která vznikají až v současné době. Brownfieldy (bývalé průmyslové areály) a minibrownfieldy („zbytkové plochy“ a proluky) – plochy, které se nezakládaly jako veřejná prostranství a měly tudíž původně jinou funkci, časem mění svůj

význam ve městě a stávají se plochami s potenciálem veřejného prostranství. Díky své poloze, tvaru a absenci současného funkčního využití jsou v poslední době brownfieldy a minibrownfieldy středem zájmu.

4.3 SPOLEČENSKO-KULTURNÍ, POLITICKO-EKONOMICKÉ A TECHNOLOGICKÉ FAKTORY PROMĚNY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

1. Masové cestování – v průběhu posledních několika desetiletí možnosti dopravy vzrostly. Překonávat několik stovek nebo tisíc kilometrů za relativně krátký čas je teď mnohem dostupnější. Ale čím více lidé cestují, tím důležitějším se stává samotné cestování, důležitějším než samotné navštívené místo. Možnost lehce se přesouvat z jednoho města do druhého vyvolává krizi spojení s „domovem“.

2. Masová kultura – masová kultura přicházející prostřednictvím masových médií (televize, internet, noviny a časopisy) formuje kolektivní pohled na svět, který sdílí kritické množství občanů. Lidé ztrácejí kritické myšlení a orientují se jen na to, co vidí na obrazovce. Masová propagace standardizovaných a diktovaných hodnot tvoří iluze porozumění tomu, co je „dobré“ a co „špatné“. Tyto uniformní hodnoty, které jsou nám podsouvány masovými médii, nejsou formulovány lidmi, nýbrž výrobci, vládou či odborníky. „Diktatura ‚oni‘ znamená to, že ‚my‘ se užívá stejně, jako se užívá ‚oni‘; čteme si, díváme se a hodnotíme literaturu a umění, jako ‚oni‘ si čtou a hodnotí.“¹⁰

3. Byznys – „město není přirozeně se vyskytující jev. Není vytvořen touhou občanů působících na volném trhu. Je formován mocnými finančními pobídkami a masivními veřejnými investicemi, které definují, jak mohou být pozemky a silnice rozvíjeny a používány“.¹¹ Důsledkem byznysové aktivity je diktatura uniformity a podobnosti, které se podřizuje formování městských prostranství a život obyvatel.

4. Centrální řízení – hlavním cílem centrálního řízení je kontrola a vedení. Aby kontrolní mechanismy probíhaly snadno, je potřeba standardizovat a unifikovat městská prostranství. „Centrální řízení se zavazuje jednat za celé své území. To vede k uniformitě i tam, kde je původní městská krajina (angl. „cityscape“) různorodá“.¹²

5. Ekonomický systém – ekonomika není jen produkce a konzumace zboží, jedná se o celý systém, který je vytvářen v zájmu vlády a velkých korporací a který má zdroje měnit život obyvatel a podřizovat jejich potřeby svým cílům.

6. Rozvoj moderních mobilních technologií a internetu – rozvoj mobilních technologií a internetu vymazal potřebu osobního kontaktu ve fyzickém prostranství.

---

¹⁰ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 80.

¹¹ MONTGOMERY, Charles. *Happy city. Transforming our lives through urban design*. 1st ed. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2013. 400p. ISBN 978-0-374-16823-0. Str. 63.

¹² RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 115.

Dochází k nahrazování fyzického prostranství virtuálním, což vede k redukování fyzických vazeb s místem a k vytváření jeho abstraktního modelu, který se tak stává náhradním zdrojem informací o místě.

7. Růst mobility – vliv automobilů na město se dá rozebírat ve dvou rovinách: změna způsobu života obyvatel a změna městského prostranství pro „potřeby“ aut. K prvnímu bez sporu patří posedlost mobilitou, která nabrala na síle v posledních padesáti letech. Rostoucí stupeň životního standardu a souběžná změna životního stylu obyvatel vedly k tomu, že „se automobil stává u značné části populace předmětem denní potřeby“.¹³

8. Územní plánovací předpisy a regulace – smyslem předpisů je unifikace městských prostranství. To se stává, když předpisy nepišou architekti a urbanisté, ale dopravní inženýři a právníci. „Plánovací regulace se dnes pišou slovy, především pak slovy právníků. Plánování města se dnes stalo otázkou slov a čísel, něco na způsob abstraktního obrázku“.¹⁴ Důsledkem takového přístupu jsou umělá městská prostranství, která nežijí, neboť jsou pouhým číselným modelem bez spojení s reálným kontextem.

9. „Ideologické vakuum“ – města se měnila pod vlivem „velkých teorií“. Takové teorie je složité adaptovat ve městech, protože je to abstraktní model, který nemá spojení s reálnými podmínkami, nepočítá s reálnými potřebami obyvatel, jejich chováním a jejich vzájemným propojením.

10. „Shoppertainment“ a „disneyfication“ – termín „shoppertainment“ se skládá ze spojení anglických slov „shop“ (nakupovat) a „entertainment“ (zábava), což dohromady dává význam „nakupovat pro zábavu“. Za poslední desetiletí se díky zlepšení životního standardu a objevení se nekonečného množství různého zboží na prodejních pultech obchodů stalo nakupování možností trávení volného času. V dnešní době se do obchodů nechodí pouze z důvodu nákupu potřebného zboží, nýbrž i proto, aby se zažil samotný proces nákupu, který se u představitelů moderní generace stává koníčkem a kratochvílí. „Radost“ z nákupů a „motivace“ pro nákupy nemá často nic společného se skutečným nákupem zboží,“ říká výzkumnice Leeds Metropolitan University Dr. A. Kenyon. „Je to činnost, jíž trávíme hodně svého volného času. Podle výzkumu Mintel Leisure Time (2006) tráví 37 % dospělé populace volný čas nakupováním.“¹⁵ Aby bylo pro spotřebitele atraktivnějším, samotné prostranství se reorganizuje – více reklamy, více barev a svítících názvů atd. Geograf E. Relph pro toto navrhl termín „disneyfication“ (od názvu společnosti Disney, která tvoří pestré televizní pohádky) kvůli dekorování a idealizování

---

¹³ KOPÁČIK, Gabriel. *Ulice v urbanistické struktuře: grantový projekt GA ČR 103/99/1596 - výběr ze závěrečných příspěvků*. 2. uprav. vyd. Brno: Fakulta architektury VUT, 2003, 326 s. Str.149.

¹⁴ KUNSTLER, James H. *The geography of nowhere: the rise and decline of America's man-made landscape*. 1st. Touchstone ed. New York: Simon & Schuster, 2004. ISBN 9780671888251. Str. 259.

¹⁵ KENYON, Alexandra. Exploring shoppertainment: leeds city centre and developments for consumption spaces. *International Journal of Management Cases: CIRCLE Conference*. Darwen: Access Press UK, 2007, 9(3/4), 8. ISSN 1741-6264

prostranství. Vznikají tak kvazi- a pseudo-prostranství, syntetická náměstí a ulice, která nemají spojení s reálným okolím a která se nevztahují k místní identitě.

11. „Krise“ měst – „krize“ měst je chápána jako změna uspořádání funkcí ve městě, která reorganizuje to, jak město funguje – jako celostní systém, jehož součástí spolu „spolupracují“, nebo spíše polámaný mechanismus, ve kterém nějaká část chybí nebo ve kterém některé součástky nefungují či nejsou v rovnováze. Takový stav může trvat již dlouhou dobu a nová řešení se ještě nenašla. Krize může ve městě nastat v průběhu vzniku nových technologických a ekonomických impulzů. Ke krizi města došlo například kvůli vzniku brownfieldů, které jsou výsledkem přesunu průmyslu mimo město nebo jeho ukončení. Vznik krize může způsobovat také nerovnováha mezi jeho jednotlivými částmi. Takže třeba přemístění funkce bydlení na okraj města (sídlíštní areály) nebo za hranice města (kolonie nových rodinných domů na předměstí), zatímco se bydlení přesouvá na okraj, obchod a administrativa se stěhují do centrálních částí měst.

4.4 SOUČASNÝ POSTOJ K VEŘEJNÝM PROSTRANSTVÍM A ZPŮSOBY JEJICH VYTVÁŘENÍ

Na způsobu, jak se „chápe“ prostranství a jak se k němu přistupuje, záleží, jestli to bude plnohodnotným, nebo spíše špatně fungujícím. Současný postoj k veřejným prostranstvím, který vychází z již zmíněných společensko-kulturních, politicko-ekonomických a technologických proměn, je charakterizován těmito příznaky:

– Konzumerismus – zrychlené získávání zboží a jeho spotřeba ve velkém množství jsou spojeny s globální ekonomikou, digitální revolucí a masmediální kulturou. Moderní člověk je reorientován na konzumerismus: téměř jakýkoliv druh zboží nebo servisu podléhá v současné době konzumaci. Tak vzniká dojem, že se dá lehce požívat cokoli, tzv. „easy-to-consume“, včetně prostranství. V tomto smyslu se s veřejnými prostranstvími zachází jako s věcmi nebo zbožím: bere se ohled na jejich funkcionální a technické vlastnosti a potenciál, které se dají použít ke splnění určitého cíle.

– Úzkoprsost (angl. „narrowness“) a odloučení – úzkoprsost (angl. „narrowness“) vnímání a hodnocení veřejných prostranství se vyskytuje pod vlivem stereotypizovaných, vyumělkovaných, povrchních a masových hodnot. Masová kultura a neosobní způsob navrhování diktují, jak se dívat na prostor ve městě. Pokud vnímání prostranství člověkem řídí předem zhotovený model „lepšího prostoru“, role obyvatele jako prvního tvůrce prostranství se snižuje. Jeho osobní zapojení a provázání s prostorem, ve kterém žije, je dost omezené. Proto lze pozorovat „odloučení“ obyvatel od jejich okolí.

– „Homesickness“ nebo „stesk po domově“ – „význam ‚domova‘ byl oslaben nejen prostřednictvím růstu mobility a rozdělením funkcí s ním spojených, nýbrž i

prostřednictvím komercializace¹⁶. Pojetí „dům“ nebo „domov“ se postupně stává produktem prodeje, zdrojem výměny a komerčních zájmů. Význam domova, který není jen budovou nebo bytem, nýbrž i prostranstvím v okolí, se postupně redukuje. Tudíž mizí postoj k prostranství jako k něčemu srdci blízkému a díky vzpomínkám důležitému. Namísto toho se objevuje ignorance k prostředí, ve kterém žijeme a o které nemusíme stát, neboť ho můžeme kdykoliv vyměnit za jiné. „Bezdomovectví (angl. ‚homelessness‘) se stává světovým osudem.“¹⁷

– Uniformita – globalizace (která vede k nivelizaci potřeb lidí), zkrácení vzdáleností (umožňující architektům a urbanistům pracovat v několika zemích najednou a vytvářet podobné projekty), šíření mediální informace (popularizující úspěšné projekty) a další faktory dnes tvoří uniformitu všeho, co je možné do ní zahrnout. Občas se za normu považuje to, že pokud může místní prostranství napodobit to zahraniční, tak i to napodobené bude dobré. Avšak ne vždy je slepé kopírování tím nejlepším řešením, protože to, jakým způsobem lidé zažívají jedno prostranství, se nedá bezohledně přenést na jiné veřejné prostory.

– „Flatscapeness“ – termín „flatscapeness“ označuje postoj k městským prostranstvím, při kterém se člověk zaměřuje na jejich „zploštění“. Nejlépe tento jev popisuje architekt a teoretik Norberg-Schulz tvrdící, že „flatscape“ je „absence úmyslné hloubky a zajištění možnosti pouze pro běžné a průměrné zážitky“. ¹⁸ Do češtiny to lze převést jako *absence lokálního smyslového vrstvení*. Je spojeno přímo s uniformitou, které jsou vystavována prostranství dnes, a zvyrazňuje vyloučení lokální různorodnosti ve prospěch přizpůsobení místa a prostranství jedinému uniformnímu typu.

– Individualismus a nonkontextualismus – individualismus je typickým rysem moderní společnosti. Projevuje se v tom, že individuální požadavky a zájmy mají přednost před společnými potřebami. Tak se také organizace městských prostranství může podřizovat zájmům individua – ať již ve smyslu jednotlivce, nebo skupiny lidí (na-příklad společnost, vedení města, skupina sousedů apod.). Společně s individualizmem jde ruku v ruce nonkontextualismus – odmítání okolního kontextu prostranství. Pokud je osoba nebo skupina osob zacílena na to, podřídí prostranství svým zájmům bez ohledu na požadavky širší městské společnosti, nebude pro ně pravděpodobně připadat v úvahu ani zohlednit kontext prostranství.

– Abstraktnost – prostranství se někdy vnímá jako abstraktní produkt s určitými atributy, které se dají použít ku prospěchu určitého cíle. Smysl prostranství jako místa s identitou už není podstatný. Abstraktnost je také chápání místa jako určité lokace s konkrétními matematickými atributy, které zařadí místo do nějakého z

---

¹⁶ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 83.

¹⁷ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 143.

¹⁸ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 79.

kodifikovaných systémů – místo se vnímá podle své polohy v systému koordinát, podle dopravních a textových značek, a dokonce podle jména prostranství. Člověk už méně komunikuje s prostranstvím samotným, ale o to více se systémem kódů, textů a značek, které takové prostranství „reprezentují“.

Způsob, jakým se navrhují a vytvářejí veřejná prostranství, je základním kamenem kvalitního města. Současné tendence způsobů vytváření a revitalizace veřejných prostranství se zakládají na současném postoji k nim. V dnešní době nám ale větší svoboda, která nastala díky ekonomicko-politickým změnám a technologicko-informačnímu rozvoji, pomáhá otevřeným pohledem sledovat způsoby vytváření a revitalizace veřejných prostranství a pobízí nás k hledání nových metod navrhování. Způsoby vytváření a revitalizace veřejných prostranství se dají rozdělit do dvou skupin:

– Způsob cílených omezených úprav – tendence k používání cílených omezených úprav je v současné době ustáleným, stereotypním postupem ke zlepšení veřejných prostranství. Zařízení pouličního mobiliáře, kosmetická úprava fasád budov, modernizace systému osvětlení v prostranství a další podobné činnosti jsou součástí tohoto postupu. Občas jsou to zcela dostačující opatření, ale někdy tím problémy vyskytující se v konkrétním prostranství nekončí a je potřeba pro něj najít komplexnější a hlubší řešení. Filozof P. Wittgenstein říká: „Když jsou všechny možné vědecké otázky zodpovězeny, problémy života zůstávají zcela nedotčené“. ¹⁹ To znamená, že metodický a logický přístup, který se používá při zkvalitnění prostranství, je navzdory tomu, že odpovídá na všechny problémové otázky, limitován a nezahrnuje celou podstatu městského života v prostranství (který může být komplexnější, spontánnější a méně logický než se zdá). Důvody, proč se používá takový přístup, jsou nízká pracnost, rychlý výsledek, relativně nízká a dobře regulovatelná finanční nákladnost, šetření a regulování času. Avšak v takovém přístupu chybí osobní postoj k místu a lidem, kteří k němu mají vztah – splnit požadavky bez ohledu na reálný každodenní proměnlivý život v prostranství ještě neznamená vdechnout konkrétnímu místu život.

– Způsob placemakingu – na opačné straně stojí narůstající popularita tzv. „placemakingu“ („místotvorby“). Ne-komerční organizace plánování, navrhování a vzdělávání „Project for Public Space“ definuje „placemaking“ jako „hnutí, které inspiruje lidi, aby kolektivně přehodnotili a přetvořili veřejná prostranství jakožto srdce každého společenství“. ²⁰ Přívrženci placemakingu jakožto způsobu vytváření a revitalizace veřejných prostranství se nejen zamýšlejí nad tím, jak místo funguje, nýbrž také hledají metody posílení spojení mezi lidmi a místem, ve kterém bydlí. Pojem „místo pro lidi“ je klíčovým motem „placemakingu“. Tím, že věnujeme

---

¹⁹ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 89.

²⁰ What is Placemaking? *Project for Public Spaces* [online]. New York, 2008 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.pps.org/reference/what_is_placemaking/

zvláštní pozornost fyzickým, kulturním a sociálním procesům, které probíhají v prostranství, a tím, že pozorujeme lidské aktivity, se vytváří citlivější a přesnější způsob navrhování veřejných prostranství. „Placemaking“ není orientován na vytváření unifikovaného přístupu; individualita jednotlivých prostranství se naopak zkoumá a zachovává velmi opatrně.

4.5 PRÁZDNÁ PROSTRANSTVÍ

Současný postoj k veřejným prostranstvím a způsoby jejich vytváření mají za následek vznik špatně fungujících prostranství, která postrádají sociální život obyvatel a neplní funkce platformy pro vytvoření mezilidských interakcí. Tato prostranství jsou v podstatě prázdná ve smyslu fyzické a sociální obyvatelnosti. Klíčovými definicemi prázdných prostranství²¹ v této práci jsou definice, které jsou definovány těmito výzkumníky:

Marc Augé „*From places to non-places*“. Definice, kterou předkládá M. Augé, je následující: „Jestli místo (place) může být definováno vztahem, historií a identitou, pak prostranství, které nelze definovat vztahem nebo historií ani identitou, bude ne-místem (non-place)“. ²² Augé rozšiřuje pojem „non-place“ jak na definice prostranství, tak na definice vztahů individua k těmto prostranstvím, tudíž lze říci, že Augé rozebírá „non-place“ v kontextu spojitosti člověk–prostranství. V samotném prostranství se interakce člověka s člověkem a člověka s místem ne-vyskytuje. Augé také doplňuje, že „non-place“ je prostranstvím, kde se sdílí společná identita a kde neexistuje možnost pro vybudování osobité identity, „non-place“ proto charakterizují anonymita, osamění, podobnost a ztráta identity.

Edward Relph „*Place and placelessness*“. Relph ve svém výzkumu používá pojem „placelessness“, kterému nedává přesnou definici, nýbrž odhaluje „placelessness“ prostřednictvím pojmu „inauthenticity“ („neautentičnost“). „Zatímco autentičnost se skládá z otevřenosti vůči světu a uvědomování si lidského okolí, neautentičnost je postojem, který je světu i možnostem člověka uzavřen“. ²³ Relph vidí nebezpečí „placelessness“ v tom, že pomocí ní rozmanitost přirozeně vznikajících prostranství nahrazuje uniformitou a empirický stav prostranství se nahrazuje abstraktně uspořádaným systémem, který řídí zážitky člověka v prostoru. Procesy, které se stávají kata-lyzátory vzniku „placelessness“, označuje Relph termíny *kitsch* – přijetí masových hodnot a *technique* – převažující zájem o efektivitu ve funkci cíle.

---

²¹ Pro potřeby této práce se jako synonym termínů „non-place“ a „placeless“ používá český termín „prázdné prostranství“, který vyjadřuje absenci vitality a identity místa a charakterizuje se nepřítomností sociálních interakcí mezi obyvateli v prostranství.

²² AUGÉ, Marc. *Non-places: An Introduction to Supermodernity*. 2nd ed. London : Verso, 2009. 99 p. ISBN 978-1844673117. Str. 77.

²³ RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1. Str. 80.

Melvin Webber „The Urban Place and the Non-Place Urban Realm“. Webber ve svém výzkumu přehodnocuje ortodoxní přístup v urbanizmu (mluvíme tedy o 60. letech minulého století, kdy Webber psal svoji práci), jehož jádrem byl koncept místa a prostranství. Webber předpokládá, že definice „města“ se nezakládá jenom na místech jako takových, nýbrž na rozvíjející se rychlosti a povaze spojení jak fyzických (ve formě automobilu), tak i virtuálních (telefony, faxy). Webber tudíž vidí život ve městě ne v prostorovém uspořádání fyzických objektů, nýbrž v toku možných komunikací a spojení (vložených do města), které zřejmě ovlivňují systém myšlení obyvatel. Webber tvrdí, že s rostoucí dostupností možností různých spojení se může konkrétní místo transformovat do sítě interakcí existující v různých měřítkách – od lokálních až po globální, bez zřetelných hranic. „Nyní se stává zřejmým, že dostupnost spojení, a nikoliv aspekt blízkosti v místě je nezbytnou podmínkou. Jak se dostupnost spojení osvobozuje od blízkého kontaktu, tak i teritoriální soužití se stává méně důležitým pro udržování sociálního společenství“.²⁴ Tímto způsobem přesouvá Webber těžiště pozornosti od fyzického místa k nefyzické konektivě, a pojem „non-place“ tak u něj přejímá význam „mimo místo fyzické“, „mimo místo územně definované“. Synonymem „non-place“ se u Webbera stává „non-propinquity“ (překlad z angličtiny do češtiny je „neblízkost“) – společnost bez sousedství, bez spojení s blízkým kontextem.

Typologie prázdných prostranství je různorodá a rozebírá nejenom prostranství, která jsou již od začátku své existence pustá nebo opuštěná, nýbrž také již dříve dobře fungující veřejná prostranství, která se následně změnila na prázdná. Pro lepší strukturování jsou různé typy prázdných prostranství rozděleny na tematické okruhy:

Obyvatelnost fyzická i sociální. Tento oddíl se týká především prázdných prostranství samotných a vztahu obyvatel města k nim. Rozebírá se vnitřní stav prostranství a procesy, které se v něm odehrávají.

– Dle četnosti lidí v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: zcela prázdné prostranství ve smyslu přítomnosti lidí, značně prázdné prostranství ve smyslu přítomnosti lidí, poloprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti lidí, mírně nebo částečně prázdné prostranství ve smyslu přítomnosti lidí, neprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti lidí.

– Dle přítomnosti vybavenosti v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdné prostranství ve smyslu vybavenosti, poloprázdné prostranství ve smyslu vybavenosti, neprázdné prostranství ve smyslu vybavenosti.

– Dle četnosti aktivit v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdné prostranství ve smyslu přítomnosti aktivit, poloprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti aktivit, neprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti aktivit.

---

²⁴ MELVIN M. WEBBER, Melvin M. John W. *Explorations into urban structure*. 4. print. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971. ISBN 9780812274158. Str. 109

– Dle četnosti a intenzity vztahů a interakcí v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdné prostranství ve smyslu přítomnosti interakcí a vztahů, poloprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti interakcí a vztahů, neprázdné prostranství ve smyslu přítomnosti interakcí a vztahů.

– Dle rozmanitosti aktivit v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdné prostranství ve smyslu rozmanitosti aktivit, poloprázdné prostranství ve smyslu rozmanitosti aktivit, neprázdné prostranství ve smyslu rozmanitosti aktivit.

– Dle sociální a kulturní rozmanitosti v prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdné prostranství ve smyslu sociální a kulturní rozmanitosti, neprázdné prostranství ve smyslu sociální a kulturní rozmanitosti.

Prostranství ve vztahu k městu. Tento oddíl se týká vztahu prázdných prostranství a města a na základě toho se odvozují typy prostranství. Uspořádání města je měnícím se procesem, ve kterém mají určitou úlohu i prázdná prostranství, která město omezují nebo naopak oživují. Stejně jako prázdná prostranství ovlivňují město, tak i město ovlivňuje charakter a morfologické (tj. strukturální) vlastnosti prázdných prostranství. Proto je důležité se na ně podívat v kontextu města, se kterým komunikují nebo případně nekomunikují.

– Dle charakteru a urbanistické úlohy ve struktuře města se prázdná prostranství dají dělit následovně: „bariéry“, „pláně“, „mezery“, „ztracená prostranství“, „zbytková prostranství“, „pauzy“, „opuštěná prostranství“, „zapomenutá prostranství“, „neobsazená prostranství“.

– Dle podmínek konkrétní urbanistické struktury se prázdná prostranství dají dělit následovně: v historickém jádru města, v historických jádrech integrovaných sídel, v městské blokové zástavbě, ve smíšené nepravidelné zástavbě, v nízkopodlažní příměstské zástavbě, v novodobých obytných souborech, ve specifických městských souborech.

– Dle začlenění do organizmu města se prázdná prostranství dají dělit následovně: začleněno, částečně začleněno, není začleněno.

– Dle významu ve městě se prázdná prostranství dají dělit následovně: celoměstského významu (na úrovni města), okrskového významu (na úrovni čtvrti, obvodu či okrsku), lokálního významu (na úrovni určité lokality).

– Dle hodnoty okolního prostředí se prázdná prostranství dají dělit následovně: v okolí s nadprůměrnou hodnotou, v okolí s podprůměrnou hodnotou.

Morfologické vlastnosti prostranství. Tato část obsahuje popis konkrétních fyzických charakteristik prázdných prostranství, a to popis velikosti, formy a struktury hranic. Rozbor těchto vlastností umožňuje pochopit povahu prostranství v kontextu města.

– Dle velikosti se prázdná prostranství dají dělit následovně: velikost XS, velikost S, velikost M, velikost L, velikost XL.

– Dle formy se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství koncentrované formy (uzly), prostranství lineární formy (trasy), prostranství rozptýlené (nekonkrétní) formy.

– Dle struktury hranic se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství s neměnnými (zafixovanými) hranicemi, prostranství s proměnnými (posuvnými) hranicemi.

Vznik a rozvoj prostranství. V tomto oddíle se popisují prázdná prostranství podle způsobů jejich vzniku a následující intenzity vývoje, což je nápomocným prvkem pro pochopení důvodů, které vyvolávají vznik prázdných prostranství.

– Dle způsobu vzniku se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství, která vznikla pod vlivem ideologií; prostranství, která vznikla po bourání staveb a souborů staveb; prostranství, která vznikla pod vlivem dopravy; prostranství, která vznikla pod vlivem změny uspořádání funkcí ve městě; prostranství, která vznikla pod vlivem transformace struktury města; prostranství, která vznikla pod vlivem způsobů navrhování; prostranství, která vznikla pod vlivem privátních zájmů; prostranství, která vznikla pod vlivem komunikačních technologií a internetu; prostranství, která vznikla vlivem slabé údržby; prostranství, která vznikla vlivem následování původní podoby.

– Dle intenzity rozvoje se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství procházející intenzivním vyprazdňováním, prostranství procházející neintenzivním vyprazdňováním.

Momentální stav prostranství. Tato část typologie je důležitá pro znázornění faktického stavu prázdných prostranství, jehož znalost je nutná pro revitalizaci a znovuoživení prostranství.

– Dle přístupnosti se prázdná prostranství dají dělit následovně: nepřístupná prostranství, částečně přístupná prostranství, přístupná prostranství.

– Dle přítomnosti funkcí se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství obsazená funkcí, prostranství částečně obsazená funkcí, prostranství, která nejsou obsazena funkcí.

– Dle délky trvání prázdnoty se prázdná prostranství dají dělit následovně: krátkodobě prázdná prostranství, dlouhodobě prázdná prostranství.

– Dle stabilizovanosti se prázdná prostranství dají dělit následovně: stabilizovaná prostranství, nestabilizovaná prostranství.

– Dle náročnosti revitalizace se prázdná prostranství dají dělit následovně: nenáročná prázdná prostranství, náročná prázdná prostranství.

Nezměřitelné abstraktní vlastnosti. Tento oddíl se týká neměřitelných vlastností prostranství, které jsou však klíčovou složkou vztahu „člověk–prostranství“. Na tom, jak obyvatelé identifikují sebe sama s určitým místem, jak ho vnímají a jak na ně prostranství působí, jsou vybudovány jejich zážitky.

– Dle identity prostranství se prázdná prostranství dají dělit následovně: identitou je prázdné prostranství samo o sobě, identitou není prázdné prostranství samo o sobě.

– Dle identifikace lidí s prostranstvím se prázdná prostranství dají dělit následovně: prostranství existenčního vnějšího vnímání, prostranství předmětového vnějšího vnímání, prostranství vedlejšího vnějšího vnímání, prostranství nepřímého

niterného vnímání, prostranství behaviorálního niterného vnímání, prostranství empatického niterného vnímání, prostranství existenčního niterného vnímání.

– Dle vnímání prostranství lidmi se prázdná prostranství dají dělit následovně: viditelné prostranství, neviditelné prostranství, schované prostranství, nepovšimnuté nebo přehlédnuté prostranství, nerozeznatelné prostranství, ignorované prostranství, dobře definované prostranství, nedefinované prostranství.

– Dle efektu působení na lidi se prázdná prostranství dají dělit následovně: dezorientace, intervence, nařizování, nekonečná svoboda, přednost a dominance.

Teoretické náhledy. Tato část typologie popisuje přehled názorů odborníků o prázdných prostranstvích, na základě čehož se definují typy prostranství. Znázornění těchto typů představuje pomoc při chápání různých odborných výzkumů, které přestože zkoumají stejnou problematiku, se mohou lišit ve směru zkoumání tématu a v metodě, kterou používají.

Dle pohledu odborníků se prázdná prostranství dají dělit následovně: prázdná prostranství fyzického původu, prázdná prostranství nefyzického původu.

Přehled jednotlivých typů prázdných prostranství poukazuje na to, že neexistují pouze dvě polarity ve smyslu „prázdné prostranství“ a „neprázdné prostranství“; naopak se vyskytuje široká škála typů rozprostírajících se mezi těmito dvěma hraničními stavy. Zatímco prostranství může být prázdným například vybaveností, může být neprázdným aktivitami a/nebo neprázdným lidmi a prázdným vztahy a interakcemi. Tak se odhaluje komplexnější podstata jevu prázdných prostranství ve městě. Také je zdůrazněna skutečnost, že na pojem „prázdné prostranství“ se dá nahlížet z několika úhlů pohledu: v souvislosti vztahů „prázdné prostranství a člověk“ a „prázdné prostranství a město“ a taktéž v rámci individuálních vlastností prostranství samotného.

4.6 POPIS A ANALÝZA PROBLÉMŮ A POTENCIÁLU PRÁZDNÝCH PROSTRANSTVÍ V NOVODOBÉ STRUKTUŘE EVROPSKÉHO MĚSTA

4. 6. 1 Problémy prázdných prostranství

1. Problémy ekonomického charakteru jsou následující: zábor ploch ve městě, nároky na údržbu, snižování hodnoty okolního prostředí, ovlivňování drobného podnikání, „unbranding“ místa, nedostatek soběstačnosti (angl. „self-insufficiency“), nedostatek diverzifikace a omezenost pracovních možností.

2. Problémy městského prostředí zahrnují absence vizuální kvality okolí, narušení obrazu městské části nebo celého města, problémy hygienického charakteru, problémy klimatického charakteru a narušení struktury okolní zástavby a systému městských prostranství.

3. Problémy sociálního charakteru se vztahují na problém kriminality, sociální monotónnost, nedostatek sebeorganizace, ztrátu identifikace obyvatel s místem, ztrátu orientace obyvatel v prostranství, absenci „sociálního kapitálu“ a přítomnost sociální izolace.

4. 6. 2 Potenciál prázdných prostranství

Navzdory tomu, že prázdná prostranství mohou být považována za slabá místa v organizmu města, mají určitý potenciál:

1. Prázdná prostranství zachovávají ve městě plochy, které mohou sloužit jako rezervní prostranství pro budoucí rozvoj města bez toho, aby se město rozrůstalo mimo své hranice.

2. Prázdná prostranství jsou již zapojena do struktury městského organizmu tím, že se nacházejí buď ve výhodných lokalitách (například blízko historického jádra města), nebo na územích, která mají určitou infrastrukturu a spojitost s jinými městskými prostranstvími. I přestože je jejich zapojení omezené, minimální zázemí, které prázdná prostranství mají, napomáhá redukovat náklady v případě vzniku nových prostranství právě na jejich místě.

3. Prázdná prostranství nabízejí základ pro formování nových typologií veřejných prostranství, které mohou být výsledkem netradičních způsobů rozvoje při zachování přirozených procesů života obyvatel. Tato nová typologie přináší do města různorodost.

4. Prázdná prostranství mají určitou flexibilitu fyzickou a/nebo obsahovou a to může být v některých případech přínosem pro jejich využívání.

5. Některá prázdná prostranství mohou být zázemím pro experimenty, svým způsobem „laboratoří“ nových forem městského života.

6. Část prázdných prostranství nabízí dosažitelnost rekreačních, vizuálních a kulturních hodnot.

4.7 VYUŽITÍ POTENCIÁLU PRÁZDNÝCH PROSTRANSTVÍ V NOVODOBÉ STRUKTUŘE EVROPSKÉHO MĚSTA

Využití potenciálu prázdných prostranství je pro rozvoj města velkou výzvou. Zatímco znovuoživení prostranství metodou „shora-dolů“ (angl. „top-down“), tzn. pomocí městských investic a investic velkých soukromých investorů, je dlouhou a náročnou cestou, zejména z pohledu organizace a regulace, cesta „zdola-nahoru“ (angl. „bottom-up“) je mnohem flexibilnější. Tato metoda proto získává více a více příznivců. Je to způsob „rehabilitace“ jakýchkoliv prázdných prostranství bez ohledu na jejich velikost, typ a umístění ve městě samotnými obyvateli města – a co je nejdůležitější – ve prospěch zájmů těchto obyvatel, nikoliv konkrétního investora. Obyvatelé, kteří se do tohoto procesu zapojují, zaprvé mají možnost formovat prostranství podle svých potřeb, totiž mít kontrolu nad tím, jaký program, náplň a pravidla se budou v prostranství odehrávat. Zadruhé mají místo pro zkoušení něčeho nového a pro experimentování za malé náklady, například zahradničení ve městě, taneční lekce, kreativní hřiště pro děti atp. Zatřetí mohou vytvořit místo pro nekomerční aktivity, které budou dostupné pro všechny. Jednou z charakteristik aktivizmu je právě otevřenost vůči novým účastníkům, kteří se mohou stát nejen pozorovateli, nýbrž i samotnými organizátory děje. Hranice organizátor–účastník–

pozorovatel je zde velmi neostrá, neexistuje žádná striktní hierarchie a to je zřetelnou výhodou, neboť to umožňuje, že se každý může zapojit bez jakýchkoliv omezení. Začtvrté se mohou zbavit prostranství, která degradují a která jsou těžištěm vandalizmu a kriminality. Příčinou toho, proč se někteří obyvatelé aktivně snaží měnit prostranství ve svém okolí, častokrát bývají konkrétní problémy, které se v něm vyskytují. Jakou roli hraje v procesu revitalizace prázdných prostranství pomocí zapojení aktivních občanů vedení města? Z ekonomického pohledu město vlastní značné množství pozemků, o které mohou mít obyvatelé zájem. Proto je pro něj jakožto pro vlastníka úspěchem, když aktivní občané na vlastní náklady obnoví chátrající pozemek, a tím zvýší jeho ekonomickou hodnotu. Z pohledu kulturně-sociálního umožňuje podpora občanského aktivizmu vedením města (minimální podpora může být poskytování povolení, maximální podpora se projevuje dotacemi a granty) rozšířit kulturní program města o nové akce, které aktivisté připravují, a zesílit sociální vazby mezi obyvateli. Mezi aktivisty častokrát nejde jen o oživení prostranství, nýbrž také o formování nových kontaktů mezi sebou, vlastně se tak formuje silná komunita lidí. Z pohledu městotvorby ožívají nově vznikající prostranství jak prostranství samotné, na kterém se nějaká aktivita odehrává, tak i blízké okolí.

Současné formy využívání a revitalizace prázdných prostranství aktivním městským společenstvím lze rozdělit na několik typů.

Dle počtu „organizátorů“:

– Jednotliví lidé. Častokrát jsou to ti, kteří se zajímají o prostranství ve svém blízkém okolí, ale mají na to příliš omezené zdroje. Přesto se snaží zasahovat a pomocí malých intervencí prostranství měnit.

– Větší skupina lidí. Jsou to lidé se společnými zájmy – buď sousedé, kteří se starají o své okolí, nebo skupina příznivců konkrétního nápadu (například zahradničení ve městě, potlačení nárůstu aut, obohacení kulturního programu města atd.).

Dle způsobu aktivace:

– Přímé zasahování na místě. Využívání prostranství spojené s konkrétním místem.

– Nepřímé zasahování pomocí využití internetové platformy. Internet je zdrojem, který poskytuje rychlost a účast většího počtu lidí i mimo samotné město a také neomezenou dobu.

Dle doby trvání:

– Dlouhodobé využívání. Patří k tomu akce, které mají tendence rozvíjet se a obsahují různorodý program.

– Krátkodobé využívání. Spontánní jednodenní až týdenní akce s minimálním zázemím a používáním zdrojů a s maximální náplní programu, který není z důvodu krátké doby trvání natolik komplexní, jako je tomu u dlouhodobých akcí.

Dle programu:

– Prázdná prostranství pro městské zahradničení – zahradničení ve městě se stalo populárním v souvislosti se zvýšeným zájmem obyvatel o vlastnoručně vypěstovanou zeleninu, jejíž způsob produkce se dá kontrolovat. Diskuse o kvalitě potravin, které konzumujeme, přitahuje v posledních letech pozornost lidí, což vede některé občany k myšlence využívat městská prostranství k pěstování zeleniny pro vlastní potřebu. Na základě organizovaných malých „farem“, které vznikají na opuštěných místech, se vytvářejí nová komunitní centra. Programy těchto center naplňuje nejen pěstování zeleniny, nýbrž také workshopy, přednášky, aktivity pro děti atd. Prázdná prostranství ve městě, jako jsou proluky, opuštěné parcely, zanedbané dvory apod., se jeví být pro realizaci projektů zahradničení nejvhodnějším místem. Ukazuje to řada příkladů z evropských a amerických měst.

Zahradničení, nebo jak se tomu říká v angličtině „urban gardening“, je jevem, který se vyskytuje zejména v zemích s omezeným půdním fondem, nebo v zemích, kde zemědělství není již běžnou součástí všedního života a kultury společnosti. Toto vysvětluje ten velký zájem o „vlastní zahrádku“ nebo alespoň o zahrádku sdílenou ještě s několika sousedy/příznivci. V zemích, v nichž se obyvatelé setkávají se zahradničením pravidelně v rámci svého stylu života nebo v rámci následování ukotvených kulturních zvyků, není zahradničení ničím výjimečným. Proto obyvatelé takových zemí jako Rusko, Izrael, země jižní Evropy, asijské země atd. nemají potřebu se projektů „urban gardening“ zúčastnit.

Pro městské zahradničení je důležitá spolupráce organizátorů projektů s vlastníky pozemků, na kterých se zakládá zahrádka. Vlastníky pozemků mohou být jak sami organizátoři (např. projekt „The Michigan Urban Farming Initiative“ v Detroitu²⁵), tak i osoby, které nejsou přímo zapojené do projektu „urban gardening“, tudíž jenom svůj pozemek pronajímají (např. projekt „Mobile growing“ v Londýně²⁶, projekt „Prinzessinnengarten“ v Berlíně²⁷, projekt „Mobilné záhrady“ v Bratislavě²⁸). Parcely, na nichž se chystá zahrádka, jsou častokrát dlouhodobě nevyužívané, a proto vlastníci pozemku je ochotni vyhovět žádosti organizátorů na využití pozemku.

– Prázdná prostranství brownfieldů pro kulturní centra – specifický *genius loci* bývalých průmyslových areálů a jejich umístění blízko centru města inspirují aktivní občany (mezi něž patří mladí umělci, kteří hledají levné prostory pro své ateliéry, nebo organizátoři neziskových kulturních akcí) k oživení nevyužitých prostranství továren prostřednictvím jejich proměny v kulturní centra. Myšlenka přizpůsobit

---

²⁵ *The Michigan Urban Farming Initiative* [online]. Detroit: Michigan Urban Farming Initiative, 2013 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.miufi.org/>

²⁶ *The Mobile Gardeners* [online]. Elephant and Castle: Mobile Gardeners. A volunteer led Community Interest Company, 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.mobilegardeners.org/>

²⁷ *Prinzessinnengarten* [online]. Berlin: Prinzessinnengarten, 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://prinzessinnengarten.net/>

²⁸ *Mobilné záhrady* [online]. Bratislava: Nadácia Pontis, 2013 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <https://www.dobrakrajina.sk/sk/projekt/mobilne-zahrady>

prostranství brownfieldů se stala natolik populární, že se již ve značně velkém množství evropských měst dají najít příklady realizace této ideje. Nejenže se do opuštěných prostranství bývalých továren vdechuje nový život, ale také se tím zachraňuje jejich kulturní a historické dědictví.

Většina projektů tohoto typu je organizována buď přímo vedením města (např. kulturní centrum Zsolnay v Pécs²⁹, kulturní centrum v Tel Avivu³⁰) nebo silným investorem (např. projekt „Flakon“ v Moskvě³¹, projekt „New Holland“ v Petrohradě³²). To se stává z důvodu jednak potřeby velkých investičních nákladů, jednak kvůli potřebě vyřešení složitých majetkoprávních vztahů. V České republice se bohužel otázka znovu využití brownfieldů nemá zatím podobu, kterou sledujeme v jiných evropských městech. Většina brownfieldů se nechává bez povšimnutí nebo se využívá jako skladiště a kancelářské prostory (např. areál Mosilana v Brně). Naštěstí se občas najdou jednotlivci, kteří ke kulturnímu a historickému dědictví brownfieldů přistupují s větší úctou a malými zásahy se snaží jim znovu vdechnout život a otevřít je pro veřejnost (např. projekt „Malá Amerika“ v Brně³³). Většina projektů týkajících se proměny brownfieldů na kulturní centra pochází z měst, která mají určitou kulturní historii, a proto se tak areály brownfieldů stávají svým způsobem součástí celkové historie města a symbolem konkrétní epochy.

– Prázdná veřejná prostranství pro městské intervence – experimentálním způsobem oživení prázdných prostranství ve městě se staly krátkodobé happeningy. Prostřednictvím lokálních intervencí vyjadřují občané svou představu o tom, jaké okolí by chtěli mít. K organizaci happeningů jim stačí omezené zdroje a malý rozpočet, avšak tyto akce mají potenciál zasáhnout hodně lidí – účastníků, organizátorů a kolemjdoucích diváků. Některé z intervencí se proměnily v každoroční festivaly a šíří se do měst po celém světě (například „Parking day“³⁴).

Příklady, které reprezentují městské intervence (projekt „Buňka“ v Nitre³⁵, projekt „Náplavka“ v Plzni³⁶, projekt „Divadelní kontejner“ v Brně³⁷ atd.), ukazují, že

---

²⁹ Elvarázsol a pécsi Zsolnay Kulturális Negyed. *NLCafé* [online]. Pécs: NLC - NLCafé, 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.nlcafe.hu/szabadido/20121201/elvarazsol-a-pecsi-zsolnay-kulturalis-negyed/>

³⁰ HaTachana, Tel Aviv's Old Railway Station. *Tourist Israel* [online]. Tel Aviv: Tourist Israel, 2016 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.touristisrael.com/hatachana-tel-avivs-old-railway-station/1170/>

³¹ *Design zavod Flacon* [online]. Moscow, 2013 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://flacon.ru/>

³² *New Holland. Cultural Urbanization* [online]. St. Petersburg: New Holland, 2011 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.newhollandsp.ru/>

³³ *Malá Amerika* [online]. Brno: CONTAINER41 o.s., 2014 [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <http://www.mala-amerika.cz/>

³⁴ Anabanasplit. *Flickr* [online]. Sunnyvale: Yahoo!, 2011 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/anabanasplit/favorites/>

³⁵ *Projekt Bunka* [online]. Nitra: Projekt Bunka, 2013 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.projektbunka.sk/>

³⁶ *Náplavka k světu* [online]. Plzeň: K světu, 2014 [cit. 2014-10-14]. Dostupné z: <http://naplavka.ksvetu.cz/>

organizátoři těchto intervencí jsou častokrát jednotlivé osoby, nikoliv vedení města nebo velcí investoři. Vlastně se do projektů městských intervencí nezapojují vůbec žádní investoři. A to z toho důvodu, že městské intervence jsou krátkodobými akcemi a nejsou zaměřené na zisk. Proto městské intervence financují buď přímo organizátoři anebo se platí z grantů a dotací. Z tohoto důvodu projekty městských intervencí se vyskytují zejména v zemích s rozvinutým grantovým systémem pro kulturní projekty. Ve východních a asijských zemích, kde systém grantů a městských dotací chybí, se projekty městských intervencí objevují zřídka.

Jinou překážkou organizace městských intervencí je byrokratické schvalování akcí. Proto v zemích, jako např. i Česká republika, kde pro povolení krátkodobé kulturní akce je zapotřebí projít celým byrokratickým procesem schvalování, projekty městských intervencí jsou opravdu vzácným jevem.

– Internetové projekty – internet není jen zdrojem pro získávání informací, nýbrž také prostředkem pro komunikaci mezi lidmi ze stejné čtvrti, mezi lidmi z různých částí města nebo mezi občany a vedením města. Internet se velmi snadno stává nástrojem pro šíření a sdílení názorů o důležitých tématech týkajících se městských prostranství. Pro vytvoření internetového projektu není potřeba větší finanční či časové investice ani velkého týmu organizátorů, může jej zvládnout jeden člověk. Příklady internetových projektů (projekt „Co chce Moskva“ v Moskvě³⁸, projekt „Odkaz pre starostu“ v Bratislavě³⁹, projekt „Zelená mapa“ v Praze⁴⁰ atd.) ukazují, že zájem o vytvoření takových projektů vzniká ve společenstvích, kde názory občanů mohou být sdílené vedením města a dalšími spoluobčany a také kde používání mobilních prostředků je součástí života obyvatel. Proto jsou např. v USA internetové projekty docela častou platformou pro komunikaci mezi obyvateli měst. Velká města, v nichž vedou lidé aktivní životní styl, jsou také dobrou základnou pro vznik internetových projektů, protože pravděpodobnost aktivní reakce a odezvy na projekt je ve velkoměstech velká. Avšak na druhou stranu projekty orientované na posílení společenských vztahů nebudou mít ve velkoměstech vždy úspěch, neboť zde obyvatelé nemají ke svému městu dostatečný osobní vztah, na rozdíl od lidí, kteří bydlí v malých městech nebo na venkově.

Revitalizace prázdných prostranství aktivním městským společenstvím je jeden ze způsobů znovuoživení veřejných prostranství. Avšak není to univerzální způsob, který by se dal aplikovat na každé město, je zapotřebí brát v potaz kulturní, sociální a ekonomické podmínky jednotlivých společenství v konkrétním městě. Možnost

---

³⁷ *Divadelní kontejner* [online]. Brno: CONTAINER41 o.s., 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.divadelnikontejner.cz/>

³⁸ Chego hochet Moskva. *Moscowidea* [online]. Moscow: Strelka, 2013 [cit. 2014-10-01]. Dostupné z: <http://moscowidea.ru/>

³⁹ Mapa nahlášených podnetov. *Odkazprestarostu* [online]. Bratislava: Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť, 2013 [cit. 2014-10-14]. Dostupné z: <http://www.odkazprestarostu.sk/bratislava/mapa>

⁴⁰ *Zelená mapa* [online]. Praha: Auto*Mat, 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.zelenamapa.cz/>

revitalizace prázdných veřejných prostranství pomocí zapojení městského společenství se objevuje ve městech, která odpovídají těmto charakteristikám:

a) Vyspělá města – obyvatelé mají vysokou životní úroveň a vzdělání, nemusí se starat o základní životní potřeby, proto mají chuť k zlepšování svého okolního prostředí, zajímají se o bydlení v kvalitním městě

b) Stabilní a bezpečná města – obyvatelé si cítí ve městě bezpečně, nesetkávají se s problémy záchrany svého života

c) Velká města – obyvatelé ve velkých městech zastávají různé profese, mají pestrou sociální a demografickou strukturu, jsou proto více adaptivní, jsou zvyklí na změny

d) Kulturní města – obyvatele měst s různorodými kulturními aktivitami jsou zvyklí na to, že kultura je součástí jejich života

e) Demokratická města – města, kde komunikace občanů s vedením města je možná a běžná

f) Aktivní města – města podporující aktivní lidi

g) Mnohonárodnostní města – z příkladů je vidět, že se občanský aktivizmus rodí ve městech kde bydlí lidé různých kultur, a to právě napomáhá sdílení názorů a zkušeností

h) Města mladá – mladí lidé jsou v současné době tou nejaktivnější a nejvášnivější hybnou silou každého města

Hlavním přínosem zapojení městského společenství do oživení veřejných prostranství je schopnost reagovat na současnou poptávku společnosti. Velmi často to vede k obohacení a přináší to nové impulzy pro rozvoj městských prostranství. Kromě „znovuoživení“ pomocí městského aktivizmu se prostranství nejen mění, nýbrž vzniká také „sociální kapitál“, tj. formují se nové vztahy mezi lidmi. To by mělo sloužit jako ekonomický stimul (užívání dovedností účastníků ve výrobě jakéhokoliv druhu), jakož i sociální stimul (zapojování různých sociálních skupin do vzájemné spolupráce) směřující k podpoře rozvoje městského prostředí. Společenské a technologické stimuly, které vedou k zapojení občanů do procesu využívání prázdných prostranství, jsou následující: vyjádření demokratické vůle obyvatel; rozvoj internetu; volné sociální kapacity; protest proti systému; krize moderních měst; následování světových trendů; ochrana prostředí.

5 ZÁVĚR

Na začátku práce se stanovily hypotézy, které se v průběhu získávání a zpracovávání dat ověřovaly:

Prázdná veřejná prostranství se mohou stát platformou pro vytvoření mezilidské komunikace.

Analýza příkladů využití prázdných prostranství potvrzuje, že tato hypotéza je pravdivá. Je důležité zohlednit konkrétní typ prázdného prostranství, neboť všechna prázdná prostranství – ať už kvůli jejich rozloze, okolnímu kontextu či dalším faktorům – nejsou vždy vhodnou platformou pro vznik mezilidských vztahů.

Revitalizace špatně fungujících veřejných prostranství ve městech může probíhat formou zapojení/podpory městského společenství, které je v souladu s vlastními sociálními, kulturními a ekonomickými potřebami schopno vytvářet soběstačná a adaptivní veřejná prostranství.

Toto tvrzení je pravdivé. Důkazem toho je již existující velké množství příkladů, které byly v této práci popsány.

Oživení veřejných prostranství může probíhat vypracováním systému metod, které jsou zaměřeny na zapojení společnosti do procesu proměny veřejných prostranství (občanská participace).

Tuto hypotézu nelze ani potvrdit, ani vyvrátit. Pro její ověření je třeba dalšího výzkumu. Již existující příklady občanské participace poukazují na skutečnost, že k této dochází samovolně, přičemž v České republice není k dispozici dostatek důkazů zapojení městského společenství na základě vypracovaného systému metod.

Přínos práce

Tato práce povzbuzuje odbornou společnost k hlubšímu zkoumání problematiky veřejných prostranství tím, že obrací pozornost na roli prázdných prostranství ve městě. Výzkum zdůrazňuje vliv sociálních, kulturních, ekonomických a technologických změn v soudobé společnosti na vývoj veřejných prostranství. V práci nabídnutá definice a typologie prázdných prostranství, která doposud zajímala odborníky jen okrajově, je pokusem o jasnou klasifikaci těchto prostranství, což by mohlo být zdrojem pro další výzkum tématu. Analýza příkladů nabízí soubor strategií znovuoživení prázdných prostranství, které jsou reflexí vlivu těchto prostranství na život moderních obyvatel, a proto i rysem současné doby.

Práce je rozsáhlým příspěvkem do diskuse o vztahu veřejných prostranství a společnosti, týká se proto nejen odborníků, ale také laické veřejnosti. Veřejnosti zajímavější se své okolí by práce mohla být inspirací v tom, že prostředí kolem jejich domova může být lepší, a zároveň i návodem jak k takové proměně osobně přispět. Práce posiluje spoluzodpovědnost obyvatel za stav měst, kde žijí, vědomí, že za proměnu městských prostranství nejsou zodpovědní jen architekti a urbanisté, ale celá společnost.

Dizertační práce se zpracovávala na půdě Fakulty architektury VUT v Brně, má tedy za cíl také přispět k výuce na fakultě. Systematicky organizovaný soubor dat o stavu veřejných prostranství, příklady jejich oživení, přehled současného stavu poznání v oblasti tématu, podrobná typologie prázdných prostranství a výčet jejich problémů a potenciálu - to vše může být podkladem pro učební pomůcky a tématem studentských projektů.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AUGE, Marc. *Non-places: An Introduction to Supermodernity*. 2nd ed. London : Verso, 2009. 99 p. ISBN 978-1844673117

ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno: Partnerství, 2013, 123 s. ISBN 978-80-904918-6-1

ČUMLIVSKI, Jan, Lada HUBATOVÁ-VACKOVÁ (ed.) a Cyril ŘÍHA (ed.). *Husákovo 3 + 1: bytová kultura 70. let*. Praha: VŠUP, 2007, 366 s. ISBN 80-86863-21-2

DENTON, Jill. *Urban pioneers: Berlin Stadtentwicklung durch Zwischennutzung = Temporary use and urban development in Berlin*. Berlin: Jovis, 2007, 192 p. ISBN 3939633283

GEHL, Jan. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Vyd. 1. Brno: Nadace Partnerství, 2000, 202 s. ISBN 80-85834-79-0

HNILÍČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů: urbanismus do kapsy*. 2., dopl. vyd. Brno: Host, 2012, 207 s. ISBN 978-80-7294-592-4

JACOBS, Jane. *Smrt a život amerických velkoměst*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Dolní Kounice: MOX NOX, 2013, 479 s. ISBN 978-80-905064-4-2

KOPÁČIK, Gabriel (ed.), Evgeniia KUZNETCOVA (ed.), Jana ZDRAŽILOVÁ (ed.) a Pavla KILNAROVÁ. *Moje náměstí*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, 183 s. ISBN 978-80-7204-894-6

KOPÁČIK, Gabriel. *Ulice v urbanistické struktuře: grantový projekt GA ČR 103/99/1596 - výběr ze závěrečných příspěvků*. 2. uprav. vyd. Brno: Fakulta architektury VUT, 2003, 326 s.

KUNSTLER, James Howard. *The geography of nowhere: the rise and decline of America's man-made landscape*. 1st. Touchstone ed. New York: Simon & Schuster, 2004. ISBN 9780671888251

MONTGOMERY, Charles. *Happy city. Transforming our lives through urban design*. 1st ed. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2013. 400p. ISBN 978-0-374-16823-0

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Praha: Dokořán, 2010, 219 s. ISBN 978-80-7363-303-5

RELPH, Edward. *Place and placelessness*. With new pref. London: Pion, 2008, 156 s. Research in planning and design, 1. ISBN 978-0-85086-176-1

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Veřejné prostory v územně plánovacím prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003, 144 s. ISBN 80-214-2505-9

WALLJASPER, Jay. *The great neighborhood book: a do-it-yourself guide to placemaking*. Gabriola Island, B.C.: New Society Publishers, 2007, xvi, 175 p. ISBN 978-0865715813

WHYTE, William H. *The Social Life of Small Urban Spaces*. 2nd ed. New York : Project for Public Spaces Inc, 2001. 125 p. ISBN 978-0970632418

7 CURRICULUM VITAE

VZDĚLÁNÍ

- 2011 - 2016   **Vysoké učení technické v Brně** (Brno, Česká Republika)
Fakulta architektury, obor: Urbanismus
Doktorské studium
- 2014   **National Taipei University** (Taipei, Republic of China)
Obor: Urban Governance
studijní stáž
- 2011   **Bezalel Academy of Arts and Design** (Jeruzalém, Izrael)
Obor: Urban Design
studijní stáž
- 2005 – 2011   **Iževská Státní Technická Univerzita** (Iževsk, Rusko)
Fakulta stavební, obor: architektura a projektování staveb
Magisterský a bakalářský program

PUBLIKACE A AKTIVITY

Příprava a realizace mezinárodní konference a workshopu „Lost Public Spaces of Brno” („Ztracená veřejná prostranství města Brna”). VUT v Brně, Fakulta architektury. Duben 2013

Publikace „Lost Public Spaces of Brno, Brno Ring Boulevard (Brněnská okružní třída)“. VUT v Brně, Fakulta architektury, ISBN:978-80-214-4751-6

Článek Opuštěná veřejná prostranství jako výzva pro rozvoj města / Empty public spaces as a calling for city development: [KOPÁČIK, Gabriel; KUZNETCOVA, Evgeniia. Opuštěná veřejná prostranství jako výzva pro rozvoj města / Empty public spaces as a calling for city development. Lost Public Spaces of Brno, Brno ring boulevard „Brněnská okružní třída”, Brno: Fakulta architektury VUT, 2013. ISBN:978-80-214-4751-6]

Článek Ztracená veřejná prostranství města Brna / Lost public spaces of Brno, úvod k workshopu: [KUZNETCOVA, Evgeniia. Ztracená veřejná prostranství města Brna / Lost public spaces of Brno. Lost Public Spaces of Brno, Brno ring boulevard „Brněnská okružní třída”, Brno: Fakulta architektury VUT, 2013. ISBN:978-80-214-4751-6]

Příprava a realizace urbanistického workshopu „Lomnice - Palackého náměstí“.
Říjen 2013

Publikace „Lomnice - Palackého náměstí“. VUT v Brně, Fakulta architektury

Článek Prázdný prostor jako výzva pro rozvoj města: [KUZNETCOVA, Evgeniia. Prázdný prostor jako výzva pro rozvoj města. XVII. Vědecká konference doktorandů Fakulty architektury VUT v Brně, Brno: Fakulta architektury VUT, 2013. ISBN:978-80-214-4774-5]

Článek Empty public spaces as a calling for urban communities' formation: [KUZNETCOVA, Evgeniia. Empty public spaces as a calling for urban communities' formation. Urban environs in the relation to sustainable development agenda, Prague: Faculty of Architecture CTU in Prague, 2013. ISBN:978-80-7392-222-1]

Článek Prázdná veřejná prostranství jako výzva pro formování městské společnosti: [KUZNETCOVA, Evgeniia. Prázdná veřejná prostranství jako výzva pro formování městské společnosti. XVIII. Vědecká konference doktorandů Fakulty architektury VUT v Brně, Brno: Fakulta architektury VUT, 2014. ISBN:978-80-214-4994-7]

Publikace „Moje náměstí“. VUT v Brně, Fakulta architektury, ISBN: 978-80-7204-894-6

Článek Prázdný prostor jako výzva pro rozvoj města: [KUZNETCOVA, Evgeniia. Znovuoživení veřejných prostranství prostřednictvím občanských aktivit. Moje náměstí, Brno: Fakulta architektury VUT, 2014. ISBN: 978-80-7204-894-6]

Článek Hodnocení kvality náměstí. Projekt mojenamesti.com: [KUZNETCOVA, Evgeniia; KILNAROVÁ, Pavla; LELKES, Ivana; ŠKODA, Kristian a Michal VESELÝ. Hodnocení kvality náměstí. Projekt mojenamesti.com. Architektonické listy Fakulty architektury STU, Bratislava: FA STU Bratislava, 2015. ISSN: 1135-2679]

ABSTRAKT

Předmětem této práce je výzkum proměny veřejných prostranství v novodobé struktuře evropského města. Moderní život se mění, ale vidíme více a více příkladů, že městská prostranství odpovídají měnícímu se prostředí a požadavkům moderních obyvatel jen částečně. Důsledkem je evidentní „vyprázdnění“ některých veřejných prostranství, což charakterizuje absenci různorodosti a bohatství fyzické a sociální náplně prostranství a následnou ztrátu jejich smyslu. Tato práce si klade za cíl popsat vznikající „prázdná“ veřejná prostranství, vytvořit jejich definice a klasifikace. V práci se obecně zkoumá současný stav veřejných prostranství a popisují se faktory, které vyvolávají jejich proměny. Práce také prezentuje analýzu problémů nově vznikajících prázdných prostranství a zdůrazňuje jejich možný potenciál. Nakonec se zde popisují současné trendy v oblasti revitalizace prázdných veřejných prostranství, která jsou ukázkou využití jejich potenciálu.

ABSTRACT

The subject of this work is research of the transformation of public spaces in the modern European city structure. Modern life is changing, but there are more and more examples proving that urban spaces only partially correspond to the changing environment and the demands of people. The result is noticed as „emptying“ of some public spaces, which is characterized by lack of diversity and richness of the physical and social content of space and the subsequent loss of their meaning. This paper aims to describe the emerging „empty“ public spaces, to create their definition and classification. The work generally examines the current situation of public spaces and describe the factors that cause their transformation. The work also presents an analysis of the problems emerging empty spaces and highlights the possible potential of these areas. Finally, it is described the current trends in the revitalization of empty public spaces, which are an example of their potential use.